

RIKSADVOKATEN

JUSTISDEPARTEMENTET	
22 SEPT 2009	
SAKSNR.:	200802270
AVDELING/BEH:	LOV/ES/VIL
DEK.NR.	28
ARKIVKODE:	

Justisdepartementet – Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

REF.:

VÅR REF.:

Ra 05-285 BFE/jaa
820.4

DATO:

18.09.09

HØRING – FORSLAG OM PERMANENTE REGLER OM FJERNMØTE OG FJERNAVHØR I STRAFFESAKER

Det vises til departementets høringsbrev 30. mars 2009 og telefonsamtale 1. september d.å. om fristutsettelse (Feyling/Sæther). Riksadvokaten har etter anmodning mottatt kopi av høringsuttalelsene fra statsadvokatene og politimestrene.

Generelt

Riksadvokaten er positiv til økt anvendelse av videokonferanseteknologi, som utvilsomt vil kunne gi betydelige besparelser uten at en kan se at dette vil gå på bekostning av rettssikkerheten. Det er grunn til å tro at den nye teknologien bør kunne utnyttes ytterligere og riksadvokaten antar at de forslag som nå presenteres er ledd i en utvikling som ikke er avsluttet. Et av inntrykkene fra en studietur til Sverige nylig er at videoopptakene som nå gjøres av alle straffesaker i tingsrettene vurderes å ha en slik kvalitet at man taper lite, om noe, sammenliknet med direkte avhør.

Riksadvokaten slutter seg i hovedsak til de foreslåtte reglene om fjernmøte og fjernavhør, men det bør allerede nå være mulig å gå noe lenger enn departementet legger opp til på enkelte punkter, jf. nærmere nedenfor. Det vises også til vedlagte kopier av uttalelser herfra til departementet 11. oktober 2005 og Domstolsadministrasjonen av 25. mai og 16. oktober 2007.

Fengslingsforlengelse

Riksadvokaten slutter seg til at kravet om siktedes samtykke oppheves. Kan politiet redusere de mange, og til dels lange, reisene i forbindelse med fremstilling til fengslingsmøter vil en ikke bare spare økonomiske ressurser, men fremfor alt *tid*, som kan brukes til viktigere oppgaver.

Riksadvokaten er enig i at en – i alle fall i denne omgang – ikke bør tillate at det treffes beslutning om isolasjonsfengsling uten at siktede er til stede, med mindre han samtykker i den forenklete behandlingsmåten. Derimot er en skeptisk til forslaget om at det samme skal gjelde ved fengsling utover 90 dager. Det vises til uttalelsene fra Hordaland statsadvokatembeter (høringsuttalelse 10. juli 2009 fjerde avsnitt), Asker og Bærum politidistrikt (høringsuttalelse 3. juli 2009 s. 3 første hovedavsnitt flg.) og Midtre Hålogaland politidistrikt (høringsuttalelse 2. juli 2009 annet avsnitt). Etter riksadvokatens

syn bør det også ved langvarige fengslinger kunne overlates til dommerens skjønn om det er nødvendig at siktede fremstilles. Dette vil være viktig om den ønskede effektivitetsgevinst skal oppnås.

I alle fall etter at reglene har virket i noen tid antar riksadvokaten at det ofte vil være unødvendig å innhente uttalelse fra partene før det treffes beslutning om fjernmøte. Det bør derfor vurderes å myke opp denne regelen noe, for eksempel slik:

Er det usikkert om det er nødvendig at siktede fremstilles til fengslingsmøtet, bør påtalemyndigheten og siktede gis anledning til å uttale seg før det treffes beslutning om fjernmøte.

Fjernavhør

Med den kvalitet som nå kan oppnås ved overføring av lyd og bilde, er det etter riksadvokatens skjønn rom for å gå lenger enn i departementets forslag til ny § 109a. Det er ikke lenger opplagt at det kvalitativt beste alltid er at forklaring gis av personer som er tilstede i rettslokalet, og i alle fall ikke at det nødvendigvis innebærer en svekkelse av bevisverdien at den som forklarer seg befinner seg et annet sted. Særlig hvor det er grunn til å tro at fornærmede eller vitner har vært under press eller trusler, eller har vært utsatt for grove overgrep av personer som befinner seg i rettssalen, kan mye tale for at forklaringen blir mer utfyllende og korrekt om den avgis fra et annet sted enn rettslokalet.

Riksadvokaten går derfor inn for at det ikke knyttes begrensninger til hvor "viktig" forklaringen antas å være. Det vises i denne sammenheng også til uttalelsene fra Det nasjonale statsadvokatembetet (høringsuttalelse 7. august 2009 siste avsnitt) og politimesteren i Søndre Buskerud politidistrikt (høringsuttalelse 13. juli 2009 s. 3 syvende og åttende hovedavsnitt).

Første og annet punktum i utkastet til § 109 a bør mykes opp og skrives sammen, for eksempel slik:

Dersom ikke hensynet til sakens opplysning gjør det betenkelig, kan vitner avhøres ved fjernavhør dersom fremmøte i retten vil være vanskelig å gjennomføre, spesielt byrdefullt for vitnet eller kostnadskrevende.

Det bør formentlig uttrykkelig nevnes i forarbeidene at bestemmelsen også kan anvendes for forklaring fra fornærmede.

Knut H. Kallerud
ass. riksadvokat

Bjørn Feyling
statsadvokat

Vedlegg

Gjenpart: 1. Politidirektoratet
2. Statsadvokatene
3. Politimestrene

RIKSADVOKATEN

Domstolsadministrasjonen
Dronningensgt. 2
7485 Trondheim

REF.

VÅR REF.:

Ra 05-285 BFE/mw
820.4

DATO:

16.10.07

EVALUERING AV VIDEOKONFERANSEPROSJEKTET I JUSTISSEKTOREN

Det vises til Deres ekspedisjon 14. august 2007 om evaluering av videokonferanseprosjektet i justissektoren, samt telefonsamtale om fristutsettelse for riksadvokatens tilbakemelding (Feyling/Moe). En beklager at fristen er oversittet.

Fra riksadvokatens brev til Domstolsadministrasjonen 25. mai 2007 gjengis:

"... Riksadvokaten er positiv til bruk av videokonferanse hvor forholdene ligger til rette for det...

Bruk under rettsmøter er nok på vårt område først og fremst aktuelt ved fengslingsmøter og ved avhør av fornærmede, vitner og sakkynndige. Her er potensialet for besparelse stort, både økonomisk og ved redusert belastning for sårbare fornærmede og vitner. En har også erfaring for at mulighetene for å få saken opplyst kan øke ved at vitner i for eksempel saker om menneskehandel kan gi sin rettslige forklaring fra hjemlandet. Det kan nok også være grunnlag for å bruke videoutstyret ved rettsmøter for avsigelse av tilståelsesdom.

Riksadvokaten håper på denne bakgrunn at alle domstolene etter hvert får det nødvendige utstyr og tar dette i bruk.

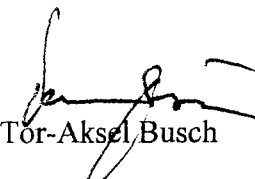
Under årets møte for samtlige statsadvokater som ble avholdt 22. – 24. mai, ga riksadvokaten en kort orientering om prøveprosjektet ut fra det tilsendte materiale."

Vedlagt oversendes uttalelser fra Troms og Finnmark-, Oslo-, Nordland- og Økokrim statsadvokatembeter, hvorunder det fremgår at erfaringsgrunnlaget med bruk av videokonferanse er relativt sparsomt.

Riksadvokaten er – i likhet med statsadvokatembetene – positiv til anvendelse av teknologien, og kan på ingen måte se at Justisdepartementet/Domstolsadministrasjonen "har gått for langt" i bruk av videokonferanse, jf. også høringsuttalelsen herfra 11. mai 2005.

Det tilføyes at riksadvokaten, i tillegg til den orientering om prosjektet som ble gitt under årets statsadvokatmøte, har lagt Domstolsadministrasjonens artikkel fra "Rett på sak" ut på intranettet, samt oversendt denne pr. post til alle embetsledere. Når evalueringsrapporten fra Domstolsadministrasjonen foreligger vil en sannsynligvis også publisere denne, og minne påtalemyndigheten om forskriften vedrørende prøveordning med bruk av fjernmøteteknologi i domstolene.

Påtalemyndigheten ønsker å være en positiv samarbeidspartner i videreutviklingen av prosjektet.

Tor-Aksel Busch

Bjørn Feyling
statsadvokat

Vedlegg

RIKSADVOKATEN

Domstoladministrasjonen
Dronningens g 2
7005 Trondheim

REF.

VÅR REF.:

Ra 05-285 KHK/kun
820.4

DATO

25.05.07

VIDEOKONFERANSEUTSTYR

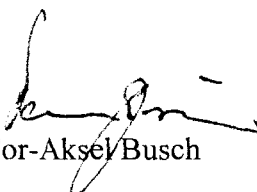
Det vises til Domstoladministrasjonens brev av 16. mai d.å. om bruk av videokonferanser hvor det bl.a. heter at det er "viktig at også riksadvokaten ser potensialet i denne møteformen" og at det er nødvendig at "riksadvokatembetet har fokus på dette".

Riksadvokaten er positiv til bruk av videokonferanse hvor forholdene ligger til rette for det (forsåvidt uavhengig av Domstoladministrasjonens påminnelse av hvor vårt "fokus" bør være), jf. bl.a. høringsuttalelse herfra av 11. mai 2005.

Bruk under rettsmøter er nok på vårt område først og fremst aktuelt ved fengslingsmøter og ved avhør av fornærmede, vitner og sakkyndige. Her er potensialet for besparelse stort, både økonomisk og ved redusert belastning for sårbare fornærmede og vitner. En har også erfaring for at mulighetene for å få saken opplyst kan øke ved at vitner i for eksempel saker om menneskehandel kan gi sin rettslige forklaring fra hjemlandet. Det kan nok også være grunnlag for å bruke videoutstyret ved rettsmøter for avsigelse av tilståelsesdom.

Riksadvokaten håper på denne bakgrunn at alle domstolene etter hvert får det nødvendige utstyr og tar dette i bruk.

Under årets møte for samtlige statsadvokater som ble avholdt 22. – 24. mai, ga riksadvokaten en kort orientering om prøveprosjektet ut fra det tilsendte materiale.

Tor-Aksel Busch

Knut H. Kallerud
førstestatsadvokat

Postadresse:

Postboks 8002 Dep
0030 OSLO

Kontoradresse:

Stortorvet 2
0155 OSLO

Telefon:

22 47 78 50

Telefaks:

22 33 31 12

RIKSADVOKATEN

Justisdepartementet
Sivilavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Sendes pr. brev og pr. mail

REF.:
2004/11631 SIA SJK

VÅR REF.:
Ra 05-285 HST/mw
820.4

DATO:
11.10.05

HØRINGSUTTAELSE – FORSØKSPROSJEKT OM BRUK AV VIDEOKONFERANSE/FJERNMØTETEKNOLOGI – FORSLAG TIL NY FORSKRIFTSHJEMMEL OG FORSKRIFT

Det vises til Justisdepartementets høringsbrev av 21. juni 2005.

En beklager at høringsfristen er oversittet, jf. telefonsamtale 4. d.m. mellom kst. førstestatsadvokat Harald Strand, her, og rådgiver Siri Johanne Krafft.

Riksadvokaten bemerker innledningsvis at en stiller seg positiv til at det inntas en forskriftshjemmel i domstolloven og gis forskrift om prøveordning med bruk av videokonferanse/fjernmøteteknologi i domstolene. Bruk av slik moderne teknologi kan gi muligheter for til dels betydelig bedre ressursutnyttelse for blant andre politi og påtalemyndighet og hurtigere saksavvikling i domstolene uten å gå på bekostning av kvalitet og rettssikkerhet i strafferettspleien.

Generelle betraktninger

Nåværende forslag om bruk av videokonferanse omfatter ikke saksforberedende møter i straffesaker, hovedforhandling eller første gangs varetektsfengsling selv om, som departementet uttrykker det, "vi ser at hensyn taler for bruk av videokonferanse også her." På denne bakgrunn og med henvisning til nye og mer utvidete lovforslag i Sverige og Danmark om bruk av videokonferanse under rettergangen, har departementet har også bedt om høringsinstansenes syn på spørsmålet om bruk av videokonferanse i straffesaker generelt.

For straffesakenes del foreslås det hjemlet bruk av

- fjernmøter i saker om forlenget varetektsfengsling
- fjernmøter i saker om tilståelse etter straffeprosessloven § 248
- fjernavhør av vitner og sakkyndige

Forslagene kan karakteriseres som relativt begrensede, og med strenge vilkår både for fjernmøte og fjernavhør. De representerer likevel en nyvinning i strafferettspleien. Bruk av videokonferanse i straffesaker generelt vurderes av riksadvokaten som et positivt virkemiddel i bestrebelsene på å oppnå en hurtigere og mer rasjonell straffesaksbehandling. En ser naturligvis at det foreligger kryssende hensyn, jf. høringsbrevet pkt. 3, og har ikke innvendinger til at bruk av videokonferanse under hovedforhandling ikke inkluderes i prøveordningen. Her vil fjernavhør, jf. det foreslåtte kap. 3 i forskriften, likevel kunne være praktisk. Imidlertid ser en ingen grunn til at ikke saksforberedende møter bør kunne inngå i forsøksordningen. Riksadvokaten vil også foreslå at det bør være adgang for retten til å beslutte fjernmøte ved fengslingsforlengelser selv om siktede *ikke* samtykker.

Med sikte på å bidra til raskere saksbehandling fram til og under hovedforhandling, herunder bedre samhandling med domstol, forsvarer og bistandsadvokat, ba riksadvokaten i mål- og prioriteringsrundskrivene fra 2005 (nr.1 og nr. 2/2005) statsadvokaten og påtalemyndigheten i politiet blant annet om å være aktiv i å foreslå saksforberedende møter. Dette var et av flere tiltak som ble fremhevet på et straffesakssymposium for aktørene i strafferettspleien høsten 2004. En kan således ha en viss forhåpning om at saksforberedende møter vil bli brukt hyppigere enn tidligere. Straffeprosesslovens bestemmelser om rettsmøter under saksforberedelsen (§§ 272 og 274) setter ikke noe forbud mot uformelle samtaler mellom retten og partene, hvilket må innebære at videokonferanse (jernmøte) må kunne brukes i slike tilfeller uaktet den foreslåtte forskrift. Riksadvokaten kan vanskelig se at det skulle foreligge noen tunge innvendinger mot at ikke rettsmøter under saksforberedelsen skulle kunne tas med i forsøksprosjektet. De fleste avgjørelser etter § 272 er ikke bindende ved hovedforhandlingen og vil for øvrig i alminnelighet være mindre inngripende for den tiltalte enn avgjørelser om fortsatt varetektsfengsling og pådømmelse i tilståelsessaker, som alt er foreslått inkludert i prosjektet.

Som vist til i høringsbrevet, jf. eksempelvis under pkt. 8 Administrative og økonomiske konsekvenser, vil bruk av videokonferanse (jernmøte) bety sparte kostnader for politiet både til transport og i retten. Riksadvokaten vil tilføye at politiet i dag bruker betydelige ressurser til transport og vakthold, og at en frigivelse av en del av ressursene ikke bare innebærer sparte kostnader, men også en bedre bruk av de ressursene som er til rådighet. Det er riksadvokatens oppfatning at det ikke bør være opp til den enkelte siktede å råde over om disse ressursene skal brukes til rettsmøtet eller ikke i en sak om fengslingsforlengelse dersom retten ellers finner fjernmøte ubetenkelig. Dersom en løsriver seg fra kravet til samtykke i slike saker må det etableres lovhjemmel for det, formentlig direkte i straffeprosessloven, eventuelt i domstolloven (utover den foreslåtte delegasjonsbestemmelse).

For øvrig bemerkes mer generelt:

Riksadvokaten er kjent med at Oslo politidistrikt, Volds- og sedelighetsseksjonen, i 2004-2005 gjennomførte et videokonferanseprosjekt. Anvendelsesfeltet for konferanseutstyret i dette lokale prosjekt var, etter det riksadvokaten kjenner til, bruk internt i politiet eller mellom politiet og Rettsmedisinsk institutt, og faller således utenfor den foreslåtte forsøksordning i domstolene. En nevner politiets prosjekt fordi arbeidsgruppen som har

redegjort for det kort har beskrevet hvordan man i både USA og Storbritannia teknisk har løst problemer som kunne oppstå i kontakten mellom forsvarer og klient når de som deltakere i fjernmøter (videokonferanse) ikke fysisk satt sammen i rettssalen og hadde behov for konfidensielle samtaler under selve rettsforhandlingen. Det er i rapporten opplyst at man der har installert lydtette "boder" for telefon som hele tiden er koblet opp mellom forsvarer og klient. Det synes således å foreligge muligheter for tekniske løsninger som kan imøtekomme forståelige innvendinger fra forsvarer eller siktede/tiltalte mot å samtykke i fjernmøte.

Aktors deltakelse

Det forekommer at påtalemyndigheten i politiet må reise lange strekninger for å delta i rettsmøter. Eksempelvis kan nevnes at da riksadvokaten besøkte Vestfinmark politidistrikt i høst var en av påtalejuristene på reise med bil fra Hammerfest til Vadsø for å delta i rettsmøte der som gjaldt fengslingsforlengelse. Det vil i en del tilfeller åpenbart være ressursbesparende at aktor kan delta i de aktuelle rettsmøter ved fjernmøte. Riksadvokaten er tilfreds med at departementet i høringsbrevet gir uttrykk for at straffeprosessloven § 185 fjerde ledd siste punktum ikke anses å være til hinder for at aktor møter via videokonferanse dersom for eksempel fysisk fremmøte innebærer reise over store avstander. Riksadvokaten legger for øvrig til grunn at dette vil kunne gjelde også når retten velger å innkalle siktede til personlig fremmøte for domstolen, og vil i tilfelle sette pris på at denne oppfatningen kanaliseres til deltakerne i prosjektet og deres samarbeidspartnere – her politiet.

Forslag til endring i domstolloven

Riksadvokaten foreslår at også rettsmøter under saksforberedelsen i straffesaker tas med her, jf. ovenfor. En viser også til det som er anført ovenfor om at siktedes samtykke ikke bør være nødvendig for fjernmøte ved fengslingsforlengelser, noe som i tilfelle utløser et behov for en klar hjemmel.

Den foreslåtte forskrift om prøveordning med bruk av videokonferanse/fjernmøteteknologi i domstolene

§ 2

Bestemmelsen regulerer fjernmøte (videokonferanse) ved fengslingsforlengelse og i saker om tilståelsesdom, og det stilles som vilkår at

- a) siktede samtykker, og
- b) retten finner det ubetenkelig tatt i betraktning formålet med rettsmøtet og øvrige omstendigheter, og
- c) rettsmøtet ellers ville medført omkostninger eller vanskeligheter som ikke står i rimelig forhold til betydningen av at siktede møter.

Her viser en først til det foran anførte om kravet til samtykke.

Formuleringen "tatt i betraktning formålet med rettsmøtet" i § 2 fjerde ledd bokstav b kan synes overflødig all den stund det etter forslaget er på det rene hva som vil være formålet med rettsmøtet – enten begjæring om forlenget varetekt eller pådømmelse. En ser imidlertid at det kan ha betydning om påtalemyndigheten vil kreve restriksjoner i varetektsperioden, og har derfor ikke innvendinger. En har heller ikke innvendinger til kravet i bokstav c, men vil nevne at når det i høringsbrevet uttales at det "i lys av sakens art ikke (bør) kreves store omkostninger", kan en stille spørsmål ved om formuleringen "omkostninger ... som ikke

står i rimelig forhold til betydningen av at siktede møter" er heldig. En legger til grunn at også dette vilkåret blir evaluert når prøveprosjektet er avsluttet

For øvrig har ikke riksadvokaten bemerkninger til den foreslåtte forskrift. Det innebærer blant annet at en støtter forslaget om en viss utvidelse av adgangen til fjernavhør sammenlignet med nåværende ordning ved at en fjerner nåværende begrensning om at fjernavhør av vitne som er av avgjørende betydning for sakens opplysning så vidt mulig bør unngås.

Tor-Aksel Busch

Harald Strand
kst. førstestatsadvokat